כל הצרות שרק אפשר היו שם

סא"ל אלישיב שמשי קיבל את עיטור המופת על שחילץ את גדודו מתוך שטח השמדה מצרי במלחמת יום הכיפורים

אלישיב שמשי נולד באוגוסט 41′ והתגייס לחיל השריון באוקטובר 1960. כשהיה מפקד קורס מ"פים של החיל, יזם שינוי בהכשרת מפקדי הפלוגות בצה"ל: עד אז, לכל חיל היה קורס מ"פים משלו, ואילו שמשי דחף ליצירתו של "קורס מ"פים רב–חילי" – זה הקיים עד היום. מפקד כוחות השריון דאז, האלוף משה (מוסא) פלד, ניסה להניא אותו מהרעיון וטען שהעסק לא יעבוד. "החי"ר נחשב יוקרתי יותר", אמר לו פלד, "אין סיכוי שהם יסכימו לוותר". למזלו, קצין חי"ר וצנחנים ראשי היה אז מתן וילנאי, והוא נתן את ברכתו לאיחוד.

כשבועיים לאחר פרוץ מלחמת יום הכיפורים, בהיותו מג"ד, אמור היה שמשי להוביל את גדודו לכיבוש מערך "צידון" של המצרים, מתוך כוונה להשתלט על שטח רב ככל האפשר לפני כניסתו לתוקף של הסכם הפסקת האש. בעקבות הוראה שהתקבלה, לפרוס את הכוח בחניון מאולתר בסביבה בעייתית, הותקף גדודו של שמשי על–ידי המצרים מכל הכיוונים. טנקים רבים נפגעו והיו גם פצועים. בקור רוח, תוך שליטה במצב, הצליח סא"ל שמשי לארגן את הגדוד ולחלצו מתוך מתחם האויב. על הלחימה העיקשת ועל המנהיגות שהפגין הוענק לו עיטור המופת.

מי האיש

תא"ל (מיל') אלישיב שמשי

קיבל את: עיטור המופת
מתי: מלחמת יום הכיפורים
תפקיד: מפקד גדוד בחטיבה 500
היום: גימלאי צה"ל, כותב ספרים על היסטוריה צבאית

כל השתלשלות האירועים מתחילת המלחמה מופיעה בספרו "סערה באוקטובר" (ההוצאה לאור – משרד הביטחון). בנוסף פרסם שמשי ספרים על התנהלות דרגי הפיקוד השונים במלחמה, כאשר ספרו האחרון, "אליהם נשואות העיניים", מוקדש למפקדי החטיבות בשדה הקרב.

איך הכל התחיל

"בתאריך 22 באוקטובר 1973, לפני שהפסקת האש אמורה הייתה להיכנס לתוקף, קיבלתי פקודה לכבוש את 'צידון' – מערך גדודי מצרי, שהיה במרחק 15 קילומטר ממיקומנו. לשם כך, היה על הגדוד לפרוץ שלושה מתחמים גדודיים, לעבור על פני שני מחנות צבאיים ולהיזהר שלא לעלות על מיקוש, והכל בשלוש שעות.

"התוכנית הייתה שהגדוד שלי יפרוץ את המערכים בציר 'חבית'–'פח' בואכה תעלת סואץ, עם הרבה אש וסיוע ארטילרי, וייערך במקום מתאים על חופו הדרומי של האגם. מפקד החטיבה, אל"ם אריה קרן, הודיע לי שבעקבותיי ינועו שני הגדודים האחרים של חטיבה 500. כיוון שהשטח לא היה מוכר, הוריתי שנבצע את המשימה בטנקים ובנגמ"שים בלבד. יתר הכלים יישארו במקום ופלוגת הזחל"מים תאבטח אותם.

"תוך זמן קצר החל הקרב עם המערך המצרי 'עודדה'. עשרות לוחמים מצרים ישבו בתוך חפירות והשיבו אש. לאחר קרב קצר דעכה תגובת האויב, הוריתי לאחת הפלוגות להישאר בעמדות ובתום כניסת הכוחות להצטרף מאחור. עברנו דרך המערך כשאנחנו ממטירים אש תופת לכל עבר והמשכנו לנוע על הציר כלפי תעלת סואץ, כאשר מפקד פלוגה ז', זימרן קורן, מוביל. במסעף הכבישים 'חבית'–'פח', פנינו שמאלה ושוב פרצנו באש תופת את המערך השני. הפעם לא נתקלנו בהתנגדות".

היתקלויות ראשונות

"בין תעלת סואץ למדבר יש תעלת מים מתוקים. קרוב אליה יש חיץ חקלאי פורח עם עצים, דקלים וברבורים. חצינו את המחנות וסרן קורן הודיע שהגענו לתעלה. הסתכלתי במפה וראיתי שאנחנו אמורים לעבור את תעלת המים המתוקים, ועדיין לא עברנו. שאלתי את קורן 'הרגשת שעברנו תעלת מים מתוקים?' הוא ענה בשלילה. אמרתי לו: 'זו לא הסוללה של תעלת סואץ. שבור שמאלה ותחפש מעבר ימינה'. הוא עשה את זה ובאמת התברר שעברנו קודם בסוללה אחרת שתפקידה היה לחסום את ציר התנועה.

"לאחר שחצינו את תעלת המים המתוקים, נתקלנו בנגמ"ש ובשני ג'יפים. פגז וכמה צרורות הפכו אותם לשלוש מדורות בחושך. היינו כבר בתוך מערך 'צידון', סמוך מאוד לסוללה של תעלת סואץ, משם נפתחה עלינו אש מקלעים. אחד המ"פים קיבל כדור בבטן ונהרג. מ"פ אחר, סגן זכריהו אינגבר, ירד מהציר ושקע בביצה ולא הועילו ניסיונות החילוץ, שנעשו תוך כדי חילופי האש עם המצרים. הוריתי לאינגבר לעבור עם צוותו לטנק אחר.

"הגענו לתעלה כמה דקות לפני השעה 19:00, כך שאת המוטל עלינו ביצענו, ודיווחתי למח"ט בקשר. הרגשתי שהמח"ט מאוד מרוצה, אבל מצאתי את עצמי בסיטואציה שאני עומד על הכביש בחושך, מצד אחד צמחייה ומצד שני אגם וביצות ורציתי להתמקם עם הגדוד באיזה חניון לילה כדי שנוכל להגן על עצמנו. אסור לשכוח שעדיין יש אויב מסביב.

"כשראיתי שאין חניון מתאים, הצעתי למח"ט שנצא מהחיץ החקלאי ונהיה מהצד השני של תעלת המים המתוקים, כי כבר צפיתי שלא יהיה קל כאן. הוא ביקש שאמתין כדי שיוכל לבדוק את העניין עם הדרגים מעליו. בדיעבד התברר לי שהבקשה הגיעה עד שר הביטחון, כי הם רצו לקבוע עובדות בשטח לפני כניסת הפסקת האש לתוקף. לכן הבקשה לא אושרה".

אלישיב שמשי בטנק. שבע שעות עברו עד לאישור לחלץ את הגדוד

תופת בחניון

"תוך כדי כניסה לחניון הלילה, דיווח לי מפקד פלוגת החרמ"ש (חי"ר משוריין, פ"ז), סגן שאול רוחמה, שיש אצלו שני 'אורחים'. אלה היו שני מצרים שהלכו לברר מי אנחנו. אמרתי לו שישמור עליהם ויברר אם מישהו יודע ערבית כדי שנוכל לתחקר אותם. עוד אני מדבר, ושמעתי צרור. המ"פ אמר לי 'שני האורחים ברחו', וירה לכיוונם. כבר אז הבנתי שמשהו לא טוב, כי אם הם ברחו ולא נהרגו, מיד הם ידווחו שיש כאן אויב. גם אם הם נהרגו, לא ייקח זמן רב עד שהמצרים יבינו שאנחנו לידם.

"הסתדרנו בחניון, וקראתי למ"פים לעשות תדריך. אמרתי להם 'כאן לא יהיה חניון של טיפולים או מנוחה, אלא כוננות מלאה', כי ידעתי שאנחנו בשטח אויב. במקביל הוריתי לרוחמה לבדוק עם שני נגמ"שים דרכי יציאה מהחיץ החקלאי, ולבדוק אם יש גשר על תעלת המים המתוקים, שהיא ברוחב 20 מטר. תוך כדי ששאול נסע פתחו עליו באש ונגמ"ש אחד נדלק ובער. הוא דיווח לי והוריתי לו לעזוב מיד את הכל, לאסוף את כל האנשים ולחזור לחניון.

"זמן קצר אחרי כן, המצרים הרימו פצצות תאורה ו'הרביצו' אש מכל הכיוונים. התברר שהיינו בתוך שטח השמדה מצרי. נתתי פקודה לירות, ופתחנו באש תותחים ומקלעים לכל עבר. האש הייתה כל–כך יעילה, עד שכמו על–פי פקודה מגבוה, האש המצרית פסקה. דיווחתי למח"ט על המצב, וביקשתי שוב לצאת מהחיץ החקלאי – ולא אישרו.

"ארגנו את החניון, כך שהטנקים סגרו עליו סביב ופלוגת הנגמ"שים הייתה במרכז. מדי כמה זמן, המצרים היו מנחיתים מכת אש נ"ט ומקלעים מכיוונים שונים. אמרתי למ"פים שלא נירה אוטומטית, כי פחדתי שהתחמושת תיגמר. לכן הוריתי שרק אני אודיע למי לירות, לפי כיווני הירי מהמצרים".

ניצחון פירוס למצרים

"רק כעבור שבע שעות קיבלתי אישור לחלץ את הגדוד מהחיץ החקלאי. על אחד ממפקדי הפלוגה הטלתי לוודא שכל האנשים נמצאים. לא עברנו מטרים ספורים, ומטח של אש נ"ט פגע בנו, מה שגרם לנהג שלי לסטות מהכביש. הוריתי לצוות לקפוץ מהטנק הפגוע ועלינו על הטנק הראשון שהזדמן לנו. היינו שמונה אנשים בטנק אחד.

"לאורך הכביש הייתה תעלה והמצרים פתחו באש מטווח אפס. אנחנו ירינו עם העוזי ואחד ממפקדי המחלקות, סגן עמנואל רייזמן, שלשל רימונים לצד שמאל של הטנק עד שאש מצרית פגעה בידו. המשכנו לנוע ועוד טנק ונגמ"ש נפגעו וחסמו את הכביש. תוך כדי ששדרת הטנקים עקפה אותם, שני טנקים ונגמ"ש עלו על מוקשים. בקיצור, כל הצרות שרק אפשר היו שם.

"בסיטואציה הזאת, המ"פ המוביל, זימרן, אמר לי שהדרך חסומה בסוללת עפר. אמרתי לו, 'מעט צפונה יש עוד דרך עפר'. שאלתי את מפקד הכוח הסוגר, יוני יליף, מה המצב מאחור. הוא הודיע לי שאחרון הכלים עלה על הכביש וכל הלוחמים

שמשי היום. "פחדתי שהתחמושת תיגמר"

צילום: חני הירשפלד

נאספו. הכל היה טוב ויפה, אלא שזימרן שהגיע כבר לתעלת המים המתוקים הודיע לי שאין גשר. פתחתי שוב את המפה וראיתי שכתוב 'מעבר מים'.

"לאחר שבחטיבה אישרו לי את המעבר בזהירות, כי יכול להיות שזה גשר אירי, שהוא גשר תחתי, הוריתי לזימרן, שהטנק הראשון ינסה לעבור עם תאים פתוחים, כדי שאנשי הצוות יוכלו לקפוץ אם הטנק יהיה בסכנת טביעה. הוא דיווח לי, 'יש גשר אירי והצלחנו לעבור'. נגולה אבן מלבי.

"למחרת בבוקר תפסנו עמדות לכיוון החיץ החקלאי. מאות מצרים הרימו ידיים והייתה שם כניעה המונית. הוריתי לרס"ר להיות אחראי על השבויים עד שנעבירם לחטיבה. ניתן לומר כי בזה קצרנו את מה שזרענו שם, בליל התופת".